

Židovské osobnosti

(zdroj – internetová encyklopedie Diderot)

Einstein [ajnštajn] Albert, * 14. 3. 1879, † 18. 4. 1955, americký teoretický fyzik německo-židovského původu; jeden z nejvýznamnějších fyziků 20. stol., spoluzakladatel moderní fyziky. Po studiích ve Švýcarsku pracoval na patentovém úřadě v Bernu. Roku 1909 publikoval speciální teorii relativity, která zásadně změnila chápání hmoty, prostoru a času a patří k nejdůležitějším objevům moderní fyziky vůbec. Jeden z nejvýznamnějších fyziků 20. stol., spoluzakladatel moderní fyziky.

Bernstein [bérnstajn] Leonard, * 25. 8. 1918, † 14. 10. 1990, americký skladatel, dirigent a klavírista; 1958–69 dirigent Newyorské filharmonie. V tvorbě často spojoval prvky jazzové a populární hudby s tradičními hudebními formami (scénická *Mše*). Autor muzikálů (*West Side Story*, *Candide*), baletů, symfonií, písní, scénické a filmové hudby. Věnoval se hudebně popularizační práci (zejm. v televizi a rozhlasu).

Gershwin [geršvin] George vl. jm. Jacob Gershwin, * 26. 9. 1898, † 11. 7. 1937, americký skladatel a klavírista. Pro jeho dílo (mj. *Rhapsody in Blue*, opera *Porgy and Bess*, svita *Američan v Paříži*, muzikály – *Lady, Be Good*, klavírní koncert, písně, film. hudba) je charakteristické spojení jazzových, tanečních a symfonických prvků. Od roku 1931 spolupracoval s filmovými studii v Hollywoodu.

Streisand [strajsend] Barbra vl. jm. Barbara Joan Streisand, * 24. 4. 1942, americká herečka, zpěvačka, filmová producentka a režisérka. Úspěšnou pěveckou kariéru zahájila v broadwayských muzikálech, které jí otevřely cestu do Hollywoodu

Taylor [tejlor] Elizabeth, * 27. 2. 1932, americká filmová herečka. Ve filmu začínala jako dětská herečka už ve 40. letech (*Lassie se vrací*, *O velkou cenu*). V 50. a 60. letech patřila v Hollywoodu k největším hvězdám; často ztvárňovala postavy nedostupných, rozmarných žen vědomých si své krásy (*Místo na výsluní*, *Kdo se bojí Virginie Woolfové?*, *Kočka na rozpálené plechové střeše*, *Butterfield 8* – Oscar v roce 1960, *Kleopatra*, *Zkrocení zlé ženy*, *Komedianti*, *Modrý pták*). V současnosti se věnuje podnikatelské a charitativní činnosti.

Židovské osobnosti

Spielberg [spílbərg] Steven, * 18. 12. 1946, americký filmový režisér, scenárista a producent. Díky svým dobrodružným filmům a sci-fi thrillerům (*Duel*, *Sugarlandský expres*, *Čelisti*, *Blízká setkání třetího druhu*) se stal komerčně nejúspěšnějším představitelem hollywoodské generace 70. let. Své mimořádné režisérské a producentské schopnosti potvrdil i dalšími výpravnými filmy s atraktivními tématy (*E. T. – mimozemšťan*, *Dobytelé ztracené archy* – série *Indiana Jones*, *Říše slunce*, *Schindlerův seznam* – sedm Oscarů v roce 1993, *Jurský park*, *Ztracený svět*). Za své dílo získal zvláštního Oscara (1986).

Rabin Jicchak, * 1. 3. 1922, † 4. 11. 1995, izraelský důstojník a politik; člen Izraelské strany práce. 1964–67 vrchní velitel generálního štábu v šestidenní válce. 1968–73 velvyslanec v USA. 1974–77 předseda vlády, 1984–90 ministr obrany. Od roku 1992 předseda vlády a ministr obrany. Zavražděn židovským extremistou. V roce 1994 mu byla udělena (spolu s Š. Peresem a J. Arafatem) Nobelova cena míru.

Albright [olbrajt] Madelaine Korbel, * 15. 5. 1937, americká politička, původem z Československa (rozená Marie Jana Korbelová). Její otec Josef Korbel (Körbel) působil na čs. ministerstvu zahraničí, za 2. sv. války byla rodina z rasových důvodů nucena odejít do exilu (Londýn), znovu po roce 1948.

Allen [elen] Woody vl. jm. Allan Stewart Konigsberg, * 1. 12. 1935, americký kabaretiér, herec, dramatik, spisovatel, filmový scenárista a režisér. Natočil parodie na „gangsterky“ (*Seber prachy a zmiz*), sci-fi (*Spáč*), historické velkofilmy (*Láska a smrt*), komercializaci sexu (*Všechno, co jste kdy chtěli vědět o sexu, ale báli jste se zeptat*, *Erotická komedie noci svatojánské*), vytvořil originální filmové komedie, v nichž parafrázuje klasické gagy a rozvíjí vlastní svérázný humor s autobiografickými prvky (*Annie Hallová*, *Manhattan*, *Zelig*, *Purpurová růže z Káhiry*, *Hana a její sestry*, *Zločiny a poklesky*, *Manželé a manželky*, *Tajemná vražda na Manhattanu*, *Pozor na Harryho!*, *Celebrity*, *Sladký ničema*). Česky vyšly povídkové výběry *Bez peří*, *Vyřídít si účty*, *Vedlejší příznaky*.

Douglas [dagles] Michael, * 25. 9. 1944, americký herec a producent; syn Kirka Douglase. Za roli ve filmu *Wall Street* získal Oscara. Zasloužil se o produkci filmu M. Formana *Přelet nad kukaččím hnízdem*. Producent, spoluscenárista a představitel hlavní role ve filmu *Čínský syndrom*. Hrál i v mnohých dalších divácky úspěšných filmech (*Honba za diamantem*, *Honba za klenotem Nilu*, *Chorus Line*, *Osudová přitažlivost*, *Černý déšť*, *Válka Rossových*, *Základní instinkt*, *Volný pád*, *Skandální odhalení*).

Židovské osobnosti

Poláček Karel, * 22. 3. 1892, † 19. 10. 1944, český prozaik a novinář. Redaktor *Lidových novin*, kam přispíval především sloupky a soudničkami. Námětem jeho próz je lidská malost, viděná humorně i tragicky. Vedle čtenářsky úspěšných románů humoristických (*Muži v offsidu*, *Michelup a motocykl*) až satirických (*Dům na předměstí*) se pokusil o rozsáhlou fresku maloměstského života v zamýšlené pentalogii (dokončeny jen čtyři díly: *Okresní město*, *Hrdinové táhnou do boje*, *Podzemní město*, *Vyprodáno*). Humorně laděná poetická próza *Bylo nás pět*, napsaná v době okupace (vydána posmrtně v roce 1946), evokuje obraz maloměstského života viděného dětskýma očima.

Singer [singer] Isaac Bashevis, Jicchok Baševis, * 14. 7. 1904, † 24. 7. 1991, americký židovský prozaik polského původu. První prózy vydal v jidiš po emigraci do USA (1935). Úspěch získal až román *Rodina Moskatova*, vydaný v jidiš i v angličtině, o rozpadu tradiční židovské společnosti ve Varšavě v průběhu života tří generací (1912–39). Téma problematičnosti židovské asimilace rozvádí dvoudílná rodinná sága *The Manor* (Sídlo) a *The Estate* (Panství). Konflikt židovské tradice a tragických následků historických zvrátů zachycuje např. román *Otrok*. Jedním z vrcholných románů, zpracovávajících témata sebeklamu a lidské nepředvídatelnosti s typickými momenty humoru v tragické situaci, je *Šoša*. Mistrné povídky, spojující skutečnost s fantasknem, vyšly v českých výběrech *Stará láska*, *Světnice*, *kde otec soudil*, *Staré lásky* aj. Nobelova cena v roce 1978.

Marx Karl, * 5. 5. 1818, † 14. 3. 1883, německý filosof, ekonom a politik. Spolu s B. Engelsem zakladatel marxismu jako vědecké teorie komunistického hnutí; aktivně činný v mezinárodním dělnickém hnutí. 1847–48 napsal spolu s B. Engelsem pro Svaz komunistů *Komunistický manifest*. Po roce 1849 žil většinou v Londýně. Spoluzakladatel a sekretář I. internacionály; ostře potíral anarchismus (M. A. Bakunin) a učení F. Lassalla.

Ježíš Kristus, zakladatel a ústřední postava křesťanského náboženství. Jediným pramenem k jeho životu jsou evangelia.

Kafka Franz, * 3. 7. 1883, † 3. 6. 1924, německý spisovatel židovského původu. Narodil se a žil v Praze, kde vystudoval práva na německé univerzitě, po studiích byl zaměstnán v Dělnické úrazové pojišťovně. Zemřel předčasně na tuberkulózu. Jeho dílo, za života téměř neznámé, ho proslavilo až po smrti. V díle se projevuje odcizení člověka, které je pojato nadčasově a mimo určitý prostor, takže je lze

Židovské osobnosti

aplikovat na nejrůznější společenské systémy. Kafka vydal pouze několik povídek (*Rozjímání, Ortel, Proměna, Venkovský lékař, V kárném táboře a Umělec v hladovění*). Z románu *Nezvěstný* (známý i pod názvem *Amerika*) vydal jen první kapitolu nazvanou *Topič*. Román *Proces*; hrdina, Josef K., je souzen za zločin, který nespáchal, přijímá však svou metafyzickou vinu. V románu *Zámek* zachycuje Kafka pokus vydědence začlenit se do společnosti; tato cesta vede pouze přes zámek, ale zámeckou byrokracii nelze překonat. Významný dokument Kafkova života i jeho doby představují dopisy (Milence, Felicii, Ottele a rodině) a *Deníky*.

Chagall [šagal] Marc vl. jm. Mosche Segal, * 7. 7. 1887, † 28. 3. 1985, ruský malíř židovského původu. Žil ve Francii. Přední představitel pařížské školy. V jeho díle je znát poučení analytickým kubismem, orfismem a lidovým uměním. Zobrazoval fantastické výjevy snové atmosféry s prvky z umělcova života a především z ruského folkloru (vesnice Vitebsk, židovská kultura, domácí zvířata).

Pavel Ota vl. jm. Ota Popper, * 2. 7. 1930, † 31. 3. 1973, český prozaik, novinář a sportovní reportér; redaktor časopisů *Stadion* a *Československý voják*. Psal reportáže a povídky ze sportovního prostředí i o sportovcích (*Dukla mezi mrakodrapy, Plná bedna šampaňského, Pohár od Pánaboha, Syn celerového krále, Pohádka o Raškoví*). Autor vzpomínkových próz, v nichž čerpal tematicky z vlastního života a zejména z životních osudů svého otce (*Smrt krásných srnců, Jak jsem potkal ryby* – společně pod názvem *Fialový poustevník*).

Modigliani [modyljány] Amedeo, * 12. 7. 1884, † 25. 1. 1920, italský malíř a sochař židovského původu. Od roku 1906 činný v Paříži. Stál stranou avantgardních směrů své doby; ovlivněn starým italským uměním i moderním sochařstvím (C. Brancuši), vytvořil osobitý styl založený na klasicky čisté kresbě, jíž umocňoval sugestivní expresivní kolorit. Autor převážně aktů s manýristicky prodlouženými tvary a portrétů služek, dělníků, prostitutek a svých přátel. Z díla: 16 podobizen snoubenky Jeanne Hébuternové, *Velký akt, Sedící akt (Římanka), Ležící akt, Manželé, Portrét dívky, Sedící žena, Podobizna P. Picassa, Ch. Soutina, J. Lipchitze se ženou*.

Židovské osobnosti

Freud [frojd] Sigmund, * 6. 5. 1856, † 23. 9. 1939, významný rakouský neurolog a psychiatr; otec A. Freudové. Pocházel z moravské židovské rodiny, po univerzitních studiích ve Vídni se zpočátku věnoval fyziologii a patologii nervové soustavy, v roce 1886 si ve Vídni otevřel neurologickou praxi. Po anšlusu Rakouska Německem odešel do britského exilu. Vycházel z francouzské psychiatrické školy a od pol. 90. let se zabýval problematikou neuróz.

Husserl Edmund, * 18. 4. 1859, † 27. 4. 1938, německý filosof (narozený v Prostějově); zakladatel fenomenologie. Působil v Göttingenu a ve Freiburgu.

Spinoza Baruch (Benediktus), * 24. 11. 1632, † 21. 2. 1677, nizozemský filosof; významný představitel evropské novověké metafyziky a panteismu. Původem z židovské rodiny; pro své názory byl z židovské obce exkomunikován. Živil se jako brusič čoček. Ovlivněn R. Descartem; jeho dualismus rozprostraněné a duchovní substance však nahradil panteistickým monismem (*Etika vyložená způsobem užívaným v geometrii*; vydáno posmrtně).

Kisch [kiš] Egon Ervín, * 29. 4. 1885, † 31. 3. 1948, německý židovský spisovatel. Zakladatel reportáže jako literární formy společenskokritického a sociálního boje. Redaktor deníku *Prager Tagblatt, Bohemie*. V roce 1912 vojenský zpravodaj v balkánské válce, 1918 velitel vídeňské Červené gardy. V letech 1920–21 žil v Praze.

Slánský Rudolf vl. jm. Salzman, * 31. 7. 1901, † 3. 12. 1952, český politik. Od roku 1921 člen KSČ (Komunistické strany Československa), 1929–38 jeden z představitelů Gottwaldova „bolševického“ vedení KSČ. Za 2. světové války působil v emigraci v Moskvě, z pověření exilového komunistického ústředního výboru působil v době Slovenského národního povstání na Slovensku. 1945–51 generální tajemník KSČ a poslanec Národního shromáždění; významně se podílel na boji o získání politické moci a patřil k předním představitelům totalitního režimu. V září 1951 byl odvolán z funkce generálního tajemníka a jmenován místopředsedou vlády; v listopadu 1951 zatčen a o rok později odsouzen jako „hlava protistátního spikleneckého centra“ k trestu smrti a popraven. V roce 1963 rehabilitován (právně a občansky; stranicky až 1968).

Židovské osobnosti

Kopecký Miloš, * 22. 8. 1922, † 16. 2. 1996, český herec.

Bernhardt [bernár] Sarah vl. jm. Henriette-Rosine Bernard, * 22. 10. 1844, † 26. 3. 1923, francouzská herečka. Kariéru zahájila v Comédie Française (1862–80) v Paříži. Po roce 1880 hostovala v řadě evropských i amerických divadel, od 1899 vedla Théâtre Sarah Bernhardt.

Lauder Esteé, zakladatelka světoznámé kosmetické společnosti, které dala své jméno. Narodena 1. června roku 1910 v New York City.

Ryder Wynona, současná americká herečka

Voskovec Jiří, společně s Janem Werichem založili Osvobozené divadlo, herec a režisér, emigroval do Ameriky před Hitlerem

Frank Anna, narozena 1929 v Německu, za druhé světové se s rodinou skrývali před nacismem v Amsterdamu, v roce 1944 byl jejich tajný úkryt vyrazen udavačem a rodina byla deportována do koncentračního tábora Bergen-Belsen. Anna byla zavražděna v roce 1945. Po její smrti byl nalezen její deník, dnes známý pod názvem Deník Anny Frankové, ve kterém zachycuje své dětství až do deportace.

